

Особливості розвитку регіонального будівельного комплексу

М.В. Волкова

*Харківська національна академія міського господарства
61102, Україна, м.Харків, вур Революції, 12*

Особливу роль у створенні сприятливих умов для забезпечення усталеності зростання національної економіки відіграє розвиток будівельного комплексу як галузі матеріального виробництва, в рамках функціонування якої відбувається створення локально закріплених (нерухомих) основних фондів виробничого і невиробничого призначення як готової будівельної продукції.

Рівень розвитку будівництва у цілому є одним з найважливіших індикаторів економічного розвитку країни та рівня життя її населення. Визнання провідного характеру значення та розмаїття функцій, що виконуються будівельною галуззю в процесі економічного розвитку національного господарства, знайшло відображення у положеннях теорій і концепцій, які описують закономірності циклічної динаміки цього процесу. Так, фаза спаду й кризи в економіці найсильніше відчувається саме в будівництві, бо темпи падіння його обсягів стають майже найбільшими серед інших галузей народного господарства.

На формування попиту на продукцію та послуги будівництва періодично впливають також явища і події нециклічного характеру – як постійно існуючі, так і епізодично виникаючі. Вплив зазначених факторів звичайно знаходить прояв при змінах окремих складових попиту на продукцію будівництва.

Формування попиту на продукцію галузі пов'язано також із індивідуальними особливостями, пов'язаними зі специфічним характером виробничого процесу будівельної галузі. Специфіка будівництва в даному випадку по-перше визначається широким використанням досягнень науково-технічного прогресу, складністю й розмаїттям виробничих процесів, необхідністю постійного вдосконалення використовуваних технологій (будівельні підприємства можуть приймати участь як у споживанні, так і у створенні пропозиції інновацій, освоювати нові сфери діяльності). Більшість вітчизняних будівельних підприємств мають зношене та морально застаріле обладнання, але при першочерговому їх переозброєнні можуть стати впливовим чинником активізації інвестиційних процесів в Україні.

Крім того, попит на об'єкти будівництва звичайно носить дуже індивідуалізований характер, зумовлений впливом таких обставин: неповторність об'єктів; стаціонарність розташування; розмаїття учасників будівельного процесу; наявність значних підприємницьких ризиків.

Унікальність створення будівельних об'єктів визначається конкретними територіально-фізичними обставинами розміщення (кліматичні умови, рельєф місцевості, ґрунти і ґрунтові води, карстові явища, сейсмічність), функціональним призначенням, індивідуальними запитами замовника, фінансовими можливостями та ін. Стаціонарність розташування будівель та споруд пов'язана із тим, що створювані об'єкти не можуть бути переміщені,

тобто продукція виробляється для замовника і споживається у тому самому місці. Розмаїття учасників будівельного процесу пов'язане із необхідністю поєднання зусиль багатьох (різних за масштабами діяльності, організаційно-правовою формою та іншими ознаками) проектних, будівельних, інжинірингових підприємств, замовників об'єктів, виробників та постачальників будівельних матеріалів і обладнання, фінансових установ та державно-наглядових органів. Посилення тиску традиційних підприємницьких ризиків (у т.ч. – кредитних, пов'язаних із використанням переважно позичкових джерел фінансування будівництва) у будівельній галузі пов'язано із тривалістю реалізації будівельних проектів, повільністю обороту капіталу в галузі та ін. Зростання господарських ризиків в будівельній галузі пов'язано з розвитком фінансового сектору світової економіки, в складі якого нерухомість стала важливим активом, об'єктом фондових спекуляцій коливання вартості якого певною мірою визначають зміни світових економічних індикаторів. Так, деякі економісти прямо пов'язують розгортання світової фінансової кризи, початок якої припав на 2008 рік, із обваленням ринку нерухомості в економічно розвинених країнах.

Отже, циклічність розвитку будівельного комплексу обумовлюється своєрідним двоїстим мультиплікативним ефектом. З одного боку, формування попиту на продукцію галузі визначається базовими потребами кінцевих споживачів (прямо – при будівництві житла, або опосередковано – через виникнення вимог у оновленні основного капіталу інших видів економічної діяльності). Тривалий характер використання будівель і споруд, інших капітальних об'єктів призводить до періодичного насичення попиту, яке додатково може посилюватися в періоди економічного спаду – коли скорочення загального платоспроможного попиту обумовлює неминучість витіснення запиту на комфортне і якісне місце проживання іншими базовими потребами людей (у харчуванні, охороні здоров'я та ін.). З іншого боку, зростання попиту на будівельну продукцію та послуги одночасно призводить до активізації виробництва у величезній кількості різних інших галузей, які обслуговують функціонування індустрії будівництва, збільшення кількості робочих місць і зростання купівельної спроможності економічно активного населення тощо.

Базовою ланкою будівельної індустрії є промисловість будівельних матеріалів. Створення в Україні потужного комплексу підприємств будівельних матеріалів слід вважати наслідком погодженого впливу наступних факторів: споживчого – давність господарського освоєння території й розтягнута у часі індустріалізація вітчизняної економіки й господарства, що обумовили складність і нагальність задоволення масових потреб у крупномасштабному виробництві на спеціалізованих підприємствах залізобетонних конструкцій і деталей; сировинного – наявність на території України значних розвіданих запасів природної сировини, а також вторинні ресурси; транспортного – існування складного розгалуженого інфраструктурного комплексу автодорожнього, залізничного, водного транспорту.